

Taariix bu Nèbbu a ci Aaya ñent-fukk ak benn — Limu ñaar-fukk ak juróom-ñent

Eseekiyel Nambar Fukk

Jeff Pippenger

2026-08-31

Ci téere ay ay yoon yu yéeme te am solo ci kàddug waxi yonent yi nekk ci téereb Ezekiel. Ci misaal yi ci Biibël bi ñuy jaarale ay yonent ci biir kër Yàlla gi, Ezekiel mooy ki gën a leeral “wël yu nekk ci biir yeneen wël.” Wël yooyu, ni Sister White waxe, dañuy firndeel jukkoo gu jaxasoo te xel mu bari ci doxalin nit ñi, di misaalal toftaloo xew-xew yi ci jamonoy taw bu mujj bi. Xew-xew yooyu, yonent bi moo leen teg ci kanam bi mu doon benn cér ci wax jooju ci misaal mu jëfandikoo jëf, mel ni ba Ezekiel tēdd ci wetam wu càmmooñ ba noppi ci wetam wu ndeyjoor ci misaalu saraxal Yerusaleem bi nekk ci ñetteelu saar. Am na itam fukki fanweer ak ñett yu matale ci anam wu wóor ngir taxawal jaar-jaari Ezekiel, te ci noonu dañuy joxe ay màndarga yi ci jamonoy taw bu mujj bi, ba ñeent-fukki junni ak ñeenti junni ñi ñuy tay. Dëgg yi jottaliwul ci fanweer rekk, waaye itam ci lim yu mel ni fukk ak juróom-ñaar, fukk ak juróom-ñett, ñaar-fukk ak juróom, juróom-ñett-fukk, ñeent-fukk, ñetti téeméeri ak juróom-ñeent-fukk, ak, ba noppi, fanweer ci kěrgóot. Beneen lim bu, xéyna mooy lim bi gën a am solo ci téereb Ezekiel, mooy téeméeri ak juróom-fukk. Waaye lim bu téeméeri ak juróom-fukk gisuwul ci téereb Ezekiel. Teewul, ci rēdd ci kaw rēdd—mu ngi fa.

Limu téeméeri ak juróom-fukk ak ñeent-fukk ak juróom benn (150) mi ngi ci anam wàllug waxu Yàlla dencu ci biir rēddoo gu wër gi, te wër ga mooy benn rēddoo gu waxu Yàlla gu wuute xér. Walla bu fekke ne bëgg nga ko wax noonu, wër ga mooy ab wërsëg. Benn rēddoo gu waxu Yàlla ci jaar-jaaru nettali mboolem jamono dafa wara am alpha ak omega, te ci def noonu, war nañu feeñal taxawaayu alpha ak omega ci njàlbéen ak ci mujju rēddoo ga; ndax bu ko deful, du ab rēddoo. Jëf ji nekk alpha ci wër ga mooy deju jaboru Ezekiel, te mujju wër ga mooy deju séybi Almasi bi, ni ko yēgle alagug Yerusaleem.

Man Yowaana gis naa dëkk bu sell bi, Yerusaleem bu bees bi, mu wàccé jógé ca Yàlla, jógé asamaan, ñu waajal ko ni jabor ju rafetal ngir seetam. Te dëgg naa baat bu réy bu jógé asamaan ne: «Xool-leen, kërugu Yàlla gaangi ànd ak nit ñi, te dina dëkk ak ñoom, te ñoom dinañu doon ay nitam, te Yàlla ci boppam dina ànd ak ñoom, te doon seen Yàlla. Te Yàlla dina far mboolem rangooñ ci seen bët; dee dootu amati, mbaa naqar, mbaa jooy, mbaa metit dootu amati; ndaxte lu jiitu woon wéy na.» Ka toogoon ci gàngune ga ne: «Xool-leen, maa ngi beesal yépp.» Te mu ne ma: «Bindal, ndaxte wax jii dëgg la te takku na.» Te mu ne ma: «Jeex na. Man maa di Alfa ak Omega, njàlbéen ga ak mujj ga. Ku mar, dinaa ko may ndoxum dund gu jógé ci teen bu ndoxum dund ba, ci neen. Ku not, dina donn mboolem yëf yii; te man dinaa doon sa Yàlla, te moom dina doon sama doom. Waaye ñi ragal, ak ñi gëmul, ak ñi sobe, ak reykat yi, ak njallookat yi, ak njibarakat yi, ak jaamukat tuur yi, ak fenkat yépp, seen cér dina nekk ci dex bu safara ak xonq di lakk, loolu mooy dee gu ñaareel gi.» Noonu kenn ci juróom-ñaari malaaka

ya, ñi yoroon juróom-ñaari kaas yu fees ak juróom-ñaari mbugal yu mujj yi, ñëw ci man, wax ak man ne: «Kaay fii, maa lay won jabar ji, soxnab Janq bi.» Peeñu Yowaana 21:2–9.

Jabaaru Esekiyel dee ci ndoorte wër gi, te fa lañu ko xamale ne mooy “li bëti” Esekiyel “namme,” te ci yàqug Yerusalem mi ñu wax ci benn saar boobu, Yerusalem itam lañu ko xamale ne mooy “li” bëti Israayil “namme.”

Ba beneen ci juróom-ñetteelu at ma, ci fukki weer ba, ci fukki bésu weer wa, kàddug Boroom bi dikk na ci man ne ma, ... Te itam kàddug Boroom bi dikk na ci man ne ma: «Yaw, doom-aadama, xoolal, dinaa jële ci yaw, ak benne xettali, ki neexal say bët; waaye bul jooy mbaa nga weex, te sa rangoo yuuru. Tëyël sa jooy; bul def njàqare ñeel dee; takk sa mbubb mu nekk ci sa bopp, sol say dàll ci say tànk, bul muur sa gémmin, te bul lekk mburu nit ñi.» Noonu ma wax ak nit ña ci suba; te ci ngoon sama jabar dee. Te ca ëllëg sa suba ma def ni ma ko santoon. Noonu nit ña ne ma: «Ndax doo nu wax li yëf yii di ci nun, ba tax ngay def noonu?»

Noonu ma tontu leen ne: Kàddug Boroom bi dikk na ci man ne: “Waxal kërug Israyil ne: Ni la Boroom Yàlla waxe: Seetal, dinaa yàq sama bérab bu sell bi, moom mi di ndamalu seen doole, mbéggeelu seen bët, ak li seen xol yeeme; te seen doom yu góor ak seen doom yu jigéen, ñi ngeen bàyyi, dinañu daanu ci saamar. Te dingeen def ni ma def: dungeen muur seen bëñ, te dungeen lekk mburu nit ñi. Seen càllala yi dinañu nekk ci seen bopp, te seen ay dall dinañu nekk ci seen tànk; dungeen jooy mbaa dindi, waaye dingeen séentu ndax seen ay tooñ, di naqarante ak seen moroom.”

Noonu, Esekiyel dina leen tektal: ni mu def lépp, noonu ngeen di def; te bu loolu amee, dingeen xam ne man maa di Boroom bi Yàlla. Te itam, yaw doom aadama, ndax du ci bés bi may jële ci ñoom seen doole, mbégteem seen tedd, li seen bët bëgg, ak li ñuy yaakaar ci seen xol, seeni doom yu góor ak seeni doom yu jigéen, ndax du am ku rëcc ci bés boobu, ñëw ci yaw ngir yégal la ko, nga dégg ko sa noppi? Ci bés boobu sa gémmin dina ubbiku ngir ka rëcc; dinga wax, te dootoo luu; te dinga nekk tektal ci ñoom; te dinañu xam ne man maa di Boroom bi. Esekiyel 24:1, 15–27.

Alfa njàqam ga mooy deeug bëgg-bëgg Ézékiel, te omegaam mooy deeug bëgg-bëgg Israël.

Dégg, waaye déggoonul

Am na ñient yu magg yi walla nit ñiñu leen waxe ni ñu ngi déglu Ezekiel ci benn anam walla beneen. Ci Ezekiel 8:1, maggi Yuda toog nañu fa kanamam. Ci Ezekiel 14:1 magg yi ñëw nañu, toog fa kanamam. Ci Ezekiel 20:1 maggi Israel ñëw nañu ngir laaj Boroom bi. Ci Ezekiel 37:18, Yàlla wax na Ezekiel ne: “Bu doom yi sa nit ñi la waxee ne: Ndax dinga nu won li ngay tekki ak yii?” Ci saar ñaar-fukk ak ñeent, nit ñi laaj nañu ko ci yoon wu jub ne: “Ndax doo nu wax li yii di ci nun, ndaxte yaa ngi def noonu?” Ci juróom-ñatti misaal yii yépp, magg yi walla nit ñi nekk nañu ci nekkinu Laodike.

Noonu ne wax ne: “Demal, te wax askan wi ne: Déggleen dégg, waaye buleen xam; gisleen dégg, waaye buleen seetlu. Defal xolu askan wi mu dëgër, diisloo noppam, te tēj seen bët, ngir bañ ñuy gis ak seen bët, te dégg ak seen nopp, te xam ak seen xol, ba noppi dellu ci Yàlla, ñu wéral leen.” Esaayi 6:9, 10.

Juróomi juroomi yu nit ñi dégg te déggul, ak juróomi juroomi yu nit ñi gis te gisul, dañoo méngoo ak juróomi jéego yu ñi bañ a gis ak a dégg nekk ci seede Yàllaay Esayi.

Waaye kàddu Boroom bi doon na ci ñoom ndigël ci kaw ndigël, ndigël ci kaw ndigël; rëdd ci kaw rëdd, rëdd ci kaw rëdd; fii tuuti, fa tuuti; ngir ñu dem, daldi daanu gannaaw, te damm, te jàpp ci fiir, te ñu jàpp leen. Esayi 28:13.

Te ñu bare ci seen biir dinañu tëb, daanu, dammiku, jàppiku ci laas, te ñu jàpp leen. Esayi 8:15.

Màndarga yi

Ciib juróom-ñent ci téereb Ezekiel, jamono jooju tambalee ak wër gu ñëw ak dee jabaru Ezekiel—li mu bëgg ba ci ay bëtam—mujj na ci deewu Yerusaleem—li Israayil bëgg ba ci ay bëtam. Wër googu di at ak genn-wallu at, ëmb na màndargay Alfa ak Omega, te jamonooju tambalee ak màndarga te mu jeexaat it ak màndarga. Ni ko nekke ci Ezekiel juróom-ñent, noonu la Yeesu màggale màndargay wër googu ci Macë juróom-ñent.

Kàddu Kirist yi dees na leen wax ci kanamu mbooloo mu bare; waaye bi Mu nekke kennam, Piyeer, Yowaana, Saag, ak Andare ñëw ci Moom, fekk Ko Mu toog ci tundu Oliw ya. «Waxal nu,» ñu ne Ko, «kañ la loolu di am? te lan mooy mandarga ngir Sa ñëw ak ngir mujjug àddina?» Yeesu tontuwul taalibeem yi ci dayootoo kepp ci yàqu Yérusaleem ak bés bu mag ba Mu di ñëw. Denc na benn melokaanu wax ci ñaari xew-xew yooyu. Su ko doon ubbil taalibeem yi mbir yu ëllëg yi ni Mu leen gisee, duñu man a muñ gis-gis googu. Ci yërmande ci seen kaw, Mu boole melokaanu ñaari jafe-jafe yu mag yooyu, bàyyi taalibe yi ñu seet xam seen tekkiin ci seen bopp. Bi Mu waxee ci yàqu Yérusaleem, kàdduy waxam yu yonent bi dajaloon nañu weesu xew-xew boobu, ba ag safara su mujj sañseep ci bés booba bu Boroom bi di jóge fii Mu nekk ngir mbugal àddina ci seen tooñ, ba suuf si feeñal deretam, te du dellu a sèppati ay nitam yu ñu rey. Waxtaan wii yépp deesu ko jox taalibe yi rekk, waaye itam ñi war a dund ci xàll yu mujj yi ci jaar-jaaru suuf sii.

Noonu jubluwa yi, Kirist neena: «Wottuleen ba kenn bañ leen nax. Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci sama tur, naan, Man maa di Kirist; te dinañu nax ñu bare.» Ay Almasi yu déggul yu bare dinañu feeñ, di wax ne ñoom lañuy def kéemaan, te di yégle ne waxtu musal gi réewum Yawut yi jot na. Loolu dina réerloo ñu bare. Kàdduy Kirist yi am nañu. Diggantey deenjam ak séeg Yerusaleem, Almasi yu déggul yu bare feeñ nañu. Waaye artu bii dees na ko jox itam ñi dund ci jamono jii ci àddina. Naxte naxte yi ñuy jëfandikoo woon bala Yerusaleem sanku, jëfandikoo nañu leen ci xeeti jamono yi yépp, te dees na leen jëfandikooati.

“‘Te dinga dégg ci ay xare ak ay jëfandikoo xare: moytuleen ngeen tiit; ndax loolu lépp war na am, waaye mujj gi jotagul.’ Bala Yerusaleem sanku, nit ñi daan nañu xeex ngir nguur gi gën a kawe. Rey nañu emperër yi. Ñi ñu jàppoon ne dañoo toog ca wetu gàngune bi, reyees nañu leen. Amoon na ay xare ak ay jëfandikoo xare. ‘Loolu lépp war na am,’ la Kirist wax, ‘waaye mujj [mujjug xeetu Yawut yi ci seen nekinu xeet] jotagul. Ndax xeet dina jóge ci kaw xeet, ak nguur ci kaw nguur: te dina am xiif, ak mbas, ak yengu-yengu suuf ci barab yu bare. Loolu lépp mooy tàmbalig metit yi.’ Kirist wax na ne, bu rabbi yi gisee mandarga yii, dinañu wax ne ay àttey Yàlla la ci kaw xeet yi ngir daan tëj ci jaamug ñi Mu tànn. Dinañu wax ne mandarga

yii mooy firndeel ñëwug Almasi bi. Buleen naxaar; ñoom mooy tàmbalig ay àtteem. Xeet wi xool na ci boppam. Tuubewuñu te dellusiwul ngir Ma wéral leen. Mandarga yi ñuy wone ne mooy firndeel seen génn ci jaam, ñoom ay mandargay seen alkande lañu.” The Desire of Ages, 628.

Wërug Yerusalem ci atum 66 bi, dafa ëmb melokaanu Room di samp ay standardam ci biir èttu kër yàlla ga. Li Yeesu wax ci mbir yi amoon diggante atum 66 ba 70, dafa boole yàqub atum 70 ak Ñaareelu Dëggi Nibbiiram; te am na benn melokaan buy ànd ak Ñaareelu Dëggi Nibbiiram.

«Lëegi sunuy bët jublu ca penku bi, ndaxte niiw gu ñuul gu tuuti feeñ na, tollook xaaj wu doo halfu loxo nit; te nun ñépp xamoon na nu ne mooy Màndarga Doomu Nit ki.» The Day Star, 1846.

Njàlbéenu ak jeexitalu jaar-jaaru at yu 66 ba 70 gannaaw Almasi bi ëmb nañu ab màndarga bu ànd ak tàmbaliw wër-ware bi ak yàqute dëkk ba, te lëkkaloo na ak màndargay alfa ak omega bu deewee li neex bët yi ci atum 587 ak 586 bala Almasi di juddu.

Jëmkanam dëkku at meññeefu weer ak genn ci yoon mooy ab “tektal” ngir fan yu mujj yi. Janq yu ñakk xel yi, yiñu tegu ci jëmkanam Ezekiel, am nañu seen moroom ci jëmkanam janq yu am xel yi, yi gisoon tektalu meññeefu dëkk ba ci atum 66, ba daw ba ca kaaraange. Meññeefu dëkk ba at meññeefu weer ak genn mooy tektal bi di wone ñaari xeet yu jaamu Yàlla. Benn xeet dina xam tektal bi; beneen xeet bi, bi Esayi tegu ci “ñu bari,” duñu gis te duñu dégg.

Ñu bari ak ñu néew

Noonu buur bi ne jaam yi: “Yeen ko loxo ak tànki, jël ko indil, sànni ko ci lëndëm gi ci biti; fa dees na fa jooy te yéekh bañ.” Ndax ñu bari lañuy woote, waaye ñu néew aji tànn yi. Macé 22:13, 14.

Noonu ñi mujj ci mujj dinañu jiitu, te ñi jiitu dinañu mujje: ndaxte ñu bari lañu woo, waaye ñu néew a tànn. Màccé 20:16.

Gis ak dégg

Am naññ ñett a juróom la ci téereb Esekiyel yu bind ci jëf-jëf te itam juróom-ñett yoon la Esekiyel wax ak njiit yi ak nit ñi. Ñaari seede yooyu diir juróom-ñetti janq yu ñakk xel yi, ñiy bañ a “gis” te bañ a “dégg.” Ñu ngi bañ a gis walla bañ a dégg xam-xam bi yokkookat bi, bu Yeesu mi nekk Rabu tribuw Yuda ubbee Kàddug yoon wi ci wax-jàngaleem.

Àddina dina gis ak dégg

Yéen ñépp aji dëkk ci àddina, ak yéen way-dëkk ci suuf si, seetleem bu mu yékkati bannera ci kaw tundi yi; te bu mu wollee trompet, déggleen. Esayi 18:3.

Te ci bés ba noppi ñi dégg kàdduy téere bi, te bët yu gumb yi gis génn ci lëndëmte gi ak ci naxar gi. Esayi 29:18.

Sama nit ñakk xel te dof, amuñu xam-xam

Ba lool laay gis banneex bi, te dégg baatub trompet bi? Ndax samay nit ñooy réy ci dof, xamuñu ma; ñooy xale yu ñàkk xel, te amuñu njàng mi; am nañu xel ngir def lu bon, waaye ngir def lu baax amuñu xam-xam. Jeremiah 4:21, 22.

Yégleel lii ci kërgóorug Yàggóob, te yégle ko ci Yudaa, ngeen wax ne: Dégluleen léegi lii, yéen xeet wu ñàkk xel te amul xam-xam; yéen ñi am bët, te gisuleen; yéen ñi am nopp, te dégguleen. Yereimi 5:20, 21.

Kër gu bëgg-bëgg

Baatu Boroom bi itam dikkal na ma ne: «Yow, doomu nit ki, yaa ngi dëkk ci biir kër gu weddi, ñi am bët ngir gis te gisulñu; am nañu noppi ngir dégg te déggulñu, ndaxte kër gu weddi lañu.» Ezekiel 12:1, 2.

Moo tax naa la leen ci léeb yu nir: ndax da ñuy gis te gisulñu; da ñuy dégg te déggulñu, te xamuñu it. Te ci ñoom la waxu yonent Esayi mat, bi naan: “Deggleen dingeen dégg, waaye dungeen xam dara; gisleen dingeen gis, waaye dungeen seetlu. Ndax lii xeet bii xolam dafa dëgër, noppi yi diis nañu ci dégg, te bët ya ñoom ci seen bopp lañu tēj; ngir bañ a am benn yoon ba ñu gis ak seen bët, te dégg ak seen noppi, te xam ak seen xol, te dellu ci Yàlla, ma wéral leen.”

Waaye barkeel na ci seen bët, ndaxte dañuy gis; ak ci seen nopp, ndaxte dañuy dégg. Ndaxte dégg-dégg maa ngi leen koy wax ne, yonent yu bare ak nit ñu jub ñu bare, bëggoon nañu gis yëf yi ngeen di gis, waaye gisuñu leen; te bëggoon nañu dégg yëf yi ngeen di dégg, waaye déggulñu leen. Macë 13:13–17.

Yoon yu Mag yaat yi

Noonu la Boroom bi wax: Taxawleen ci yoon yi, te xoolleen, te laajleen yoon yu mag ya, fan la yoon wu baax wi nekk, te doxleen ci moom, te dangeen a gis noppaliku ngir seeni ruu. Waaye ñoom nee nañu: Dunu dox ci moom. Rax-ci-dolli, samp naa leen ay wottukat, di wax: Déggleen baatu trompet bi. Waaye ñoom nee nañu: Dunu déglu. Jeremiah 6:16, 17.

Baatu 1840–1844 bi

“Bépp yéen njàngale yi ñu joxe woon diggante 1840 ak 1844 war nañu leen lépp def ak doole léegi, ndaxte am na ñu bare ñi sànk seen yoon. Yeneen njàngale yi war nañu dem ci bépp mbooloom kërceen.”

“Kirist ne: ‘Yeeni bët barkeel nañu, ndaxte dañuy gis; te seen noppit barkeel nañu, ndaxte dañuy dégg. Ndaxte dégg-dégg maa ngi leen koy wax ne, yeneen yonent yu bare ak nit ñu jub dañoo bëggoon gis li ngeen di gis, te gisuñu ko; te dégg li ngeen di dégg, te déggulñu ko’ [Matthew 13:16, 17]. Barkeel nañu bët yi gisoon li ñu gisoon ci atum 1843 ak 1844.”

“Joxe bi joxe na. Te amul yagg dara am na ci delloo waxtaan bi, ndaxte màndargay jamono yi dañuy mat; liggéeyu jeexal bi war naa am. Liggéey bu mag dina am ci ab waxtu bu gàtt. Benn yégle gu Yàlla dogal dina jox soon, te dina màgg ba nekk yuuxu bu réy. Kon Dañeel dina taxaw ci wàllam, ngir joxe seedeem.” Manuscript Releases, volume 21, 437.

Màndargu Těj biñy yěngu bi ci dëkk bi

Am na juróom ci téereb Ezekiel mu “jěfandikoo jěf” ngir feeñal léebu bi nit ña bañ a gis, te itam am na juróom yoon mu “wax ak” nit ñooñu, ñi bañ a dégg. Ñaari seede yi di léebu bi mu feeñale ci jěf ak kàddu gi mu wax, dañoo leen wone juróomi janq yu ñàkk xel yi. Benn ci léebu yi mu feeñale ci jěf, bi nekk ci saar 4, dafay tegtal “mandarga” wu wër gi, buy artu mbubb mi di ñëw. Baatu Ezekiel mooy baatu bi ñu jěfandikoo ngir Laodicea.

“tektal” biñ may Laodise moo di “tektalu wër gu ñëw ci tabaxal bi”, te tabaxalu fan yi mujj bi ay seede yu bare a ko firi. Benn rekk tektal biñ jox Yawut yi ci jamonoy Kirist mooy tektalu Yonas, mi di melokaanu wax ju ñu doon feeñal ci jěf, ci ñetti fan yu mu nekke woon ci biiru jen gu mag.

Noonu ay bindkat yu boka ci xutbakat yi ak Farisey yi tontu ne ko: “Kilifa gi, nun bëgg nuy gis njël ci yaw.” Waaye mu tontu ne leen: “Xeetu nit ñu bon te moykat dañuy wut njël; waaye deesul ko jox benn njël ludul njëlu Yonas yonnent bi. Ndaxte ni Yonas nekke woon ñetti fan ak ñetti guddi ci biir jënu màggaay ba, noonu it Doomu nit ki dina nekk ñetti fan ak ñetti guddi ci xolu suuf si.” Matthew 12:38–40.

Màndargay Yonas

Màndargay Yonas dafa doon waxuwoon bu nekk luñ jěfe ngir tegtal ndekki gi joge ci dee. Yowaana it dafa tegu ci dëgg boobu benn, ndaxte dañu ko sànni ci benn tukki diwlin buy tàng lool, te mu génñ ci ak dund. Danyeel ca biir paxu gaynde ya ak ñetti nit ñaño yar baax ci safara Nebukadnesar it dafa tegu ci ndekki gi joge ci dee. Yépp da ñuy tegu ci ñaar-fukk ak ñeent-fukk ak ñeenti junni ñi ñu dekkal ci Yëg-Yëg gi, saar 11.

“Xel mi lekkkat bi noppi bi jall yi nga xam ne ñu weesu ak yi di ñëw. Bi nit ña di wut a firnde li ñu gisoon ak li ñu déggoon, heroo ci xalaat yi ko jógge ci seen xel, ak ci leer gi ñu amoon, ‘Yeesu tontu ne, Kàddu bii ñëwul ngir man, waaye ngir yéen la.’ Loolu moo doon firnde gi gën a mag ci ne mooy Almasi bi, te mooy mandarga Baay bi ne Yeesu waxoon dëgg, te mooy Doomu Yàlla. Ndax Yawut yi dinaño dëddu seede su kawé su asamaan? Benn yoon dafaño laajoon Musalkat bi ne, Ban mandarga nga nu won ngir nu gis te gëm? Mandarga yu bare lool joxe naño leen ci bépp yoon ci liggéeyu Kirist; waaye ñu těj seen bët yi te dëgërloo seen xol, ngir bañ a nangoo ne dëgg la. Kéemaan gi gën a màgg, yaakaaru Lasaar bi dekki, taxul seen ngëmadi yokku, waaye mu feesal leen ak mer gu gën a tar; te léegi, gannaaw Baay bi wax na, te kenn mënatal a laajaat beneen mandarga, seen xol setuwul, te ba tey ñu baño gëm.” Spirit of Prophecy, volume 3, 79.

Lasaar moo doon nakaare gi ngir ndekkite, ni Yona wonee ko ci biir jen wu mag wa. Baatu Baay bi ci jěfandikook Lasaar mi dekki, moo teewal booloo Yàlla ak nit, te loolu mooy, ci lu wóor, natureelug Almasi bi sol boppam yaramu nit. Booloo Yàlla ak nit mooy ràññeekay ñetti fukki junni ak ñeenti fukki ñeent ñi, te Lasaar mooy tektalu kàttanu ndekkite gi matal boole Mbindkat bi ak mbind mi.

«Ci dekkal Lasaar la, ñu bareñ a ngi woon ngir gëm Yeesu. Mooy woon pexe Yàlla ne Lasaar dee te ñu dugal ko ca bàmmee ba, bala Musalkat bi agsi. Ci dekkal Lasaar la, kerem gi gën a

mag ci kéemaani Kirist; te ndax moomu, ñu bare maggaloon Yàlla.» Manuscript Releases, volume 21, 111.

Lasaar moo jiitu Yérusalem gi ci dugg gu ndam ga, te mooyoon “mandarga” gu dund gu ndekkite gi Yona di wone.

«Lasaar, mi yaramoon gisoon na yàqute ci bàmmee ba, waaye léegi dafa bég ci doole ju ndaw góor gu tedd, moo jiite woon mala ma Mucckat bi waroon.» The Desire of Ages, 572.

Duggub dund gu màgg bi ànd ak ndaje Exter, mi doon matalug alfa bu léeb waxu fukki janq yi, te noonu mu jàppale “mandarga” Yonas ak Lasaar ak omega ak matalug gu mat sèkk gu yégleb bataaxal bi ne: “Xoolleen, Boroom céet gi ngi ñëw!”

“Yeesal naa ma jëfandikoo yenn yoon ci léebu fukki janq yi, juróom ñoo am xel te juróom ñoo doyadi. Lii léebu amoon na te dina am matale bu baax ci bépp araf, ndaxte dafay jëfandikoo bës bii ci anam wu speciale, te ni yégleelu ñetteelu malaaka bi, matal na te dina sax di dëgggu jamono bii ba kera mujjug jamono.” Review and Herald, 19 Sulet 1890.

Yonas, Lasaar ak Samuel Snow bi di ñëw yagg ci ndaje kan Exter, boole nañu ak “màndarga kèri xeex bi” bu Esekiyel. Lasaar moo jiite Kirist ci dugg Yerusalem ci kaw mbaam.

“Bates bokkoon ci njiitu yu am solo ci ndaje maatu Exeter (New Hampshire) bi ci weeru Awgüst 1844, ba ñu jëfandikoo ba njëkk ‘yuuxu guddi dëgg’ bi. Mënees na wax ne, Bates moom lañu tànn mu doon waarekat bu njëkk ci jaamono suba boobu ca maatu ba. Mu ngi doon dénk ay dëggkatam ñu takku ci ngëm te mu ngi leen di dëgëral ak xel mu dal ne Yàlla mi ngi leen di nattu rekk, ne ñoom ñu ngi ci waxtu bi ñuy séentu, ak ay xalaat yu ni mel, ba keroog Samuel S. Snow dikk ci maatu ba, war fas. Bi mu toogee ca wetam jigéenam-mag, Sñora John Couch, Snow dellu ci yégalaat kóllëream ne Kirist dina feeñ ci waxtu wa ñu tëral. Sñora Couch, mi lool daldi yëngu ba tàyy, yéemu mbooloo mi bi mu jógëe ne: ‘Nit kii am na ndigal gu bawoo ci Yàlla!’” Leroy Froom, The Prophetic Faith of our Fathers, volume 4, 549.

Ci weeru awril 1521, Martin Luther tukkee ca gaal gu fas yi di jëfandikoo ba ci Diet of Worms, fa mu bañee aada ak cosaani paap bi te wax ne: “Su ma nekkul ku gëm ci seedug Mbind mi walla ci xel bu leer... manumaa te bëgguma dellu ci benn dara, ndaxte du lu wóor te du lu jub a dem ci lu juuyoo ak xelum nit. Fii laa taxaw. Manuma def leneen. Yàlla na ma dimbali. Aamiin.”

Naka nga Farisen yi dafa weddi duggalu Kirist ci ndam, noonu itam boroom kilifte yi weddiñu duggalu Luther. Gannaaw loolu Luther soppiiwul turam (mu mel ni tegn ci màndarga sellal ga), te nëbbéeku ko, ba muy tekki Kóllëre bu Bees bi ci làkku Almaan. Kàddugëmam ci Ndajem Worms jëfandikoo na misaalu Yuuxu Guddi ga, mi indi woon dogalu dee gi jóge ci ndiir yu ak nguurug kanam ga ci jamono jooju, noonu di misaalu yoonu Dibeer bi. Gannaaw fukki weer yu mu nëbbéeku woon ci turu “Junker Jörg,” njàqare ga jóge ci boroom sañ-sañ yi soppeeku woon na, ci lu ëpp ci ñaari jafe-jafe yu soldaar yi Charles V bu yàqute bi doon jànkoonde ak ñoom. Ñaari njàqare yu soldaar yooyu mooyoon Farās ak Islaam, te ñuy tey misaalu benn booloo gu sellul gi diggante sosalis ak Islaam, gi tey di xeex ak nit ñi ci suuf.

«Liggéeyu Yàlla ci suuf si wone na, jamono ba jamono, ni muy meloo bu sax ci bépp yëngu-yëngu bu mag bu yeesal walla bu diine. Doxalinu Yàlla ci mbind mi ñi dafa nekk saa su ne benn. Yëngu-yëngu yu am solo yu jamono jii am nañu seen moroom ci yi weesu, te jaar-jaaru mbooloom gëmkat yi ci jamono yu njëkk yi am na njàngat yu am njariñ lool ñu gën a takku ci sunu jamono.» The Great Controversy, 343.

Buur wu Lasaar jiite woon indi Kirist ca Yerusaleem, woto wu fas yóbbu woon Luther ca Ndaje mu Worms, te itam fas indi woon Snow ca ndaje-xëtu Exeter; noonu mu firndeel ne buur ak fas, ñoom ñaar ñi bokk ci njabootu “Equidae” te ci xeetu “Equus,” ñoo di màndarga xibaaru Yuuxu Diggante Guddi.

Bégg bu baax, yaw jabaru Siyon; yuuxu, yaw jabaru Yerusaleem: xoolal, sa Buur ngi ñëw ci yaw: moom ku jub la, te am nga mucc; suufel na boppam, te mu war ci mbaam, ci mbaam bu ndaw, doomam. Sakarixa 9:9.

Màndarga xibaaru Yu Guddi gi mooy dikkug mbaam walla fas, ñoom ñaar ñépp di misaalu Islama. Yonnet bi ñu tànn ngir èllëg bu dëgg bi ci xibaaru yu guddi gi agsi na ci kaw fas, te loolu méngoo ak Kirist mi dikk ci kaw mbaam. “Wër gi” ci fan yu mujj yi xamleef na ko ci matug li Ellen White waxoon ne dëkku Nashville war nañu ko dóor ak “boli safara.”

Lu taxawal bi tambali mi ak ay doore ci bolle yu safara yi nekk Nashville? Ndaxte ndax Lislam mooy lu ñu tektale ci baafaal ak fas ci Kàddu Yàlla gu yonent bi?

Simirna

Buur Néron mooy màndargaal njàlbéenu mbooloom Smurne bi ba dëkkub Rooma lakk ci atum 64. Déet bi mooy màndargaal njàlbéenu fitna bi ñu def ci kanam mbooloom gëmkat yi ci lu tollu ci ñaar téeméeri ak juróom-fukk at, te muy jeex ci Edict of Milan ci atum 313. Sosug nataalu rab wi dafay tegtal alfa waymark bi di tàmbali ab jamono ju jeex ak omega waymark bi, bi ñu tegtal ci màndargay rab wi ci yoonu Dibéer bu ñuy ñëwal léegi. Jamono jooju, ñu xam ko ne dafa tàmbali ak “edicts.”

“Bu jàngat bi bëgg a xam jëfandikukat yi ñuy jëfandikoo ci xare bu dëgër bi di ñëw léegi, war na rekk a topp jaar-jaaru bind bi ci yoonu yi Rooma jëfandikoo woon ngir benn mbir moomu ci jamono yu weesu yi. Bu mu bëgg a xam ni katolig ak protestan yi boole seen bopp dinañu jëfandikoo ak ñi bañ seen dogma yi, na gis xel mi Rooma won ci Sabaa ak ñi koy aar.”

“Yoonu buur, kureelu mag yi, ak ndigali kerk yi ñuy dëggal ak dooley àddina, ñoo doon yoon yi gaalug bopp-pagan gi jotee fa ñu koy teral ak kàttan ci biir àddinay Kiristaan. Jëf ju njëkk juy fàggu ci kanam ñépp ngir gaawloo sàmmu Dibéer moo doon yoonu bi Constantine samp. (A.D. 321; xool bindal bu dolliku ci xët 53.) Ndigal boobu dafa santaane woon ne waa dëkk yi noppalu ci ‘bés bu tedd bi ñuy wax bésu jant bi,’ waaye mu may waa àll ba ñu wéyal seen liggéeyu bey. Doonte ne ci dëgg-dëgg yoonu bopp-pagan la woon, waaye buur bi dafa ko doxal gannaaw bi mu nangoo turu Kiristaan.” The Great Controversy, 574.

Bànnexu buur bu njëkk bi màndargaal woon jële gu jóge ci kërku Smirna dem ci kërku Pergamum mooy Edict of Milan bi ci atum 313. Moo tegu woon doxalin gu njëkk gu yóbbu woon

ba ci biir ndigalu dundeesu Alxames gu njëkk gi ci atom 321. Yàqu Yéruusaleem dafay melo ak ndigalu Alxames, te ñaari seede yu yonent yi dañuy ràññee ab wërante gu jiitu woon yàqu ga. Ñaari wërante yooyu, yi ñu melale ak ñeenteel wërantegi Babilon ci 587 BC ak ñaareelu wërantegi Room ci atom 70, dañuy wone ne màndarga-mbuub mi jiitu màndarga-mbuub ndigalu Alxames mooy ab wërante gu yonent.

Nebukadnesar dafa woon Yerusaleem ci Yoyakim, ba noppi ci Yoyakiin, te mujj ci Sedekiya. Cestius itam dafa woon ko dafa ci atom 66, te mu matale woon mandarga bi Yeesu joxee ekklesiya bi, ni ñetteel dafa bi ci 587 JK la ame woon mandarga bi ci deeji jabaru Ezekiel. Waymark bi jiitu yàqute Yerusaleem mooy dafa, te mooy itam “mandarga.” Waymark bi jiitu woon yoonu Dibeer bu 321 mooy Edict of Milan, fa nga xam ne am na jéggi-jéggi gu jóg ci ekklesiya bu (Smyrna) amul yedd ci moom, dugg ci Pergamos, misaalu ekklesiya bu ñu àndal ak jéggi-jéggi.

Kon Edict of Milan mooy ndax mooy tàmbali yéglebu yonent buy ëmb, te itam mooy màndarga. It mooy di saxale fi yëngu-yëngu Lawodisegu téeméer ak ñent-fukk ak ñent-junniy nit ñi di jóg ngir dugg ci yëngu-yëngu Filadelfigu téeméer ak ñent-fukk ak ñent-junniy nit ñi.

Filadelfi ak Simirna diñu tegu ci ñaari mbooloom yu njëkk ci juróom-ñaari mbooloom yi ci Peeñu gi te kenn du leen yedd. Loolu mooy firndeel it ne waxtu jëlewute woowu mooy jëlewute gi ci kërceen gu xarekat ba ca kërceen gu nootkat. Jëlewute woowu dafa méngoo ak Yoonub Milan, fa ñaari fan yu mujj yi ci mbooloom gi ñuy wax téeméer ak ñeent-fukk ak ñeent-junni ñuy doon mbooloom gu juróom-ñetteel, gi bokk ci juróom-ñaari gi. Filadelfi ak Simirna itam ñooñu rekk ci mbooloom yi ñuy sonn ak ñi wax ne Yawut lañu, te ci dëgg bokk nañu ci jàngu Seytaane.

Màndarga boobu 313 bi itam ak ndaje gu Exeter ga ñu dajale diggante 12 ba 17 ut 1844. Bi ndaje ga jeexee, yégle bi daldi law ci géeku penku Estados Unidos ni mběj gu mag, ba buntu bi tējoo ci 22 Oktoobar 1844.

“Nii mel ni mu bëgget buy yëngal réew mi. Bëgg dëkk ba dëkk, dëkk ju ndaw ba dëkk ju ndaw, te ba ci bérab yu sori yu réew mi, mu dem na, ba nit ñi Yàlla di xaar yépp xumbee bu baax. Yërmande ju bon jëfandikoo woon ci fanatik ga, jëkk na ci kanam wax ji ni sedd bu njëkk di seetaan ci kanam jant bi fenk. Ñi gëm gis nañu ne seen sikki-sakka ak seen njàqare deñu leen dindi, te yaakaar ak fit naxal seen xol yi. Liggéey bi set na ci yooyu ëppale yu doy waar yi ñu daan feeñal saa su neexu nit rekk di yëngu, te doole kàddu Yàlla ak Xelum Yàlla dul ko yilif. Moom dafa mel ni jamonoy toroxlu ak delluwaat ci Boroom bi, yi daan topp bataaxali yedd ak yeddale yi ay jaamam di yónnee ca Israayil bu yàgg ba. Dafay yégale tektal yi di màndargaal liggéeyu Yàlla ci jamono jépp. Bég mu ëpp te doy waar nekkul lu bare, waaye li ëpp mooy xel mu xóot ci xol, wax nu bàkkaar, ak bàyyi àddina. Waajal ngir daje ak Boroom bi mooy li diis xel yu metti yi yebaloon. Foog gu sax ak jébbalu gu matul fenn ci Yàlla, loolu moo nekkoon.”
The Great Controversy, 400, 401.

Bunt bi tēj ci 22 Oktoobar 1844 dafa mel ni yoonu laaw bi ñuy bëgg a indí léegi ci fanu Dibeer; te màndarga yoon wi jiituwoon bunt bu tēj ba ci 22 Oktoobar, mooy ndaje màkkaanu Exeter. Kon nag, ndaje màkkaanu Exeter boolees na ko ak Digal bu Milan. Itam bokk na ak dugg gu màgg gu Kirist ci biir dëkk ba.

«Xaacu guddi gi nekkul woon lu bare ci yóbbe ak waxtaan, doonte sax firnde yi nekk ci Mbind mi dañoo leer te mat. Dafa ànd ak doole ju di jéll te di yëngu xol. Amul woon benn sikki-sakka, amul woon benn laaj. Bi Kirist duggee ak ndam Yerusaleem, nit ñi dajaloo woon jóge fu nekk ci réew mi ngir sàmm màggal ga, dawoon nañu dem tundu Olib, te ba ñu boolee ak mbooloo ma doon ànd ak Yeesu, dañoo jël wax ju sell ji ci waxtu woowu, te yokk xaacu bi: “Barkeel na ki di ñëw ci turu Boroom bi!” [Matthew 21:9.] Noonu itam la ñi gëmul woon, ñi doon dawsì ci ndaje yi Adventist—ñenn ci bëgg a gis rekk, ñenn it ngir reerel rekk—dañoo yëggoon doole ju di gën a wóor, ji doon ànd ak yégle bi, “Xool-leen, Boroom céet bi ngi ñëw!”» Spirit of Prophecy, volume 4, 250.

Yoonu Milan mooy mandarga bu yonent yi waxoon, bi Nebukadnesar feeñalee ci atum 587 BC ak Cestius ci atum 66. Ñaari mandarga yooyu indi nañu alagub Yerusaleem ci 586 BC ak 70, te ku nekk ci seen waxtu. Mandargab Cestius jeex na, te ñaari at ak genn-wàllaat ba noppi, mandarga ma dellu ci loxob Titus; noonu mu joxe jamono ju yonent ji tambalee ak buur bu Room bu alfa te mujje ak buur bu omega. Ñetti at ak genn-wàllaa yooyu dañuy tegtal nootug Yerusaleem ci suufu paapasi bi, ak yoonu dibeer bu bëgg a ñëw léegi, bi gaañu reyt gu paapasi bi wérat, te moomaat nguuram diirub ñetti at ak genn-wàllaa ci melokaanu yonent.

Waaye kër ga nekk ci biti kërug Yàlla, bàyyi ko ci wet, te bul ko natt; ndaxte joxees na ko xeeti ñi dul Yawut yi; te dëkk bu sell bi dinañu ko tacc ci seen tànku diiru ñeent-fukk ak ñaari weer. Peeñu 11:2

Ci at 538, te baat bi ci ñëwug yoonu dibeer bi, tàbbal Yerusaleem mi dafa tàmbali. Ñaari yoon yu dibeer yooyu dafañu leen tektal ci atum 321 bi Constantine the Great jàllale woon njëkk yoonu dibeer bi. Ci 538, papaat bi am nañu ko doole ngir fitnaal (tàbbal) kër Yàlla gi di mbooloom gëmkat yi diirub ñetti at ak genn-wàll, ni ko taariix bi diggante Cestius ak Titus di tektale. Ci 538, papaat bi jàllale na ab yoonu dibeer ci ñetteelu Ndaje Orleans ba. Yoonu dibeer bi di ñëw léegi moo wone kañ la papaat bi di dellu am doole ngir tàbbal kër Yàlla ga (fitnaal).

313 mooy njàlbéen bu njëkk bi waraloon ba amoon njàlbéen bu njëkk bu Dibéer ci 321. Te ci 330, nguur gi séddoo na ci yoon wu yonent bi, penku ak sowwu, noonu di seetlu jeexital omega bu ñaareelu jamono ju fitna bu paap gi, bu “ñeent-fukk ak ñaar” weer yu misaal di tekki — jamono ju fitna ak noot noot, jooju tàmbalee woon ca alpha Sunday law bi ca United States.

Te ñetteelu malaaka bi topp leen, wax ak baat bu réy ne: Ku nekk buy sujjóot rab wi ak nataalam, te jot màndargaam ci jëram walla ci loxoom, kooku dina naan biiñu merum Yàlla, bi ñu tuur te jaxasul dara ci kaas bu xadaroom; te dees na ko sonal ak safara ak diwlin ci kanam malaaka yu sell yi ak ci kanam Xar mi. Te saxaaru seen sonal dina yéeg ba fàww ak ba fàww; te amuñu noppalug guddi ak bëccëg, ñi sujjóot rab wi ak nataalam, ak képp ku jot màndargay turam. Fii la muñug gaayi Yàlla yi nekk; fii la ñi sàmm ndigali Yàlla ak ngëmug Yeesu nekk. Peeñu Yowaana 14:9–12.

Dal bi

Tekki bu “Milan” ci làtte bu “diggante gi ci wet” la tekki. Ci diggante penku ak sowu, ci atum 313, Constantine mu boka ci sowu seetoon na ndimbal ak Licinius mu boka ci penku. Dékreet bi dafa

doon jéem a boole penku ak sowu, te dékreet bi ñu ko dëggal ko ci seetlu sëy, ba Constantine sa rakk ju jigéen ci ndey genn, Constantia, séye ak Licinius. Waaye ni noonu la woon ci njëkk seetlu sëy bu Daniel fukk ak benn bi wax diggante Seleucid yi ci bëj-gànnar ak Ptolemy ci bëj-saalum, sëy boobu waroon na bañ a àgg ndax li waxin gu yàgg ci jamono di tēnk, ne “penku mooy penku, sowu mooy sowu, te ñaar ñooñu duñu xëccoo mukk.”

Atum “330” bir ci kanam ci Daniel fukk ak benn, sarax 24, 27 ak 29. Loolu dugal na fukk ak juróom-ñaar at yi nekk diggante 313 ak 330 ci rëddoo yoon wi ci Daniel fukk ak benn, te ci soxla gu waxu yonent gi, mu jëfandikoo jaamono boobu ngir wone ne séy-kóllère googu diggante penku ak sowwu, ci 313, dafa mel ni séy-kóllère bu jëkk ba ci benn saar boobu.

“Yëgub ci Daniel saraxu fukk ak benn bi, jegesi na ba muy mataliku waajaloom ba noppi. Lu bare ci taariix bi amoon ngir matal yëgub bii, dinañu ko delloo.” Manuscript Releases, number 13, 394.

Antiochus II Theos, mi nguuru woon 261–246 BC, bàyyi na jëkkëram Laodice I ngir Berenice, doom ju jigéen ju Ptolemy II Philadelphus bu Misra. Séy boobu nekkoon cér gi ci jàmm gi jeexaloon ñaareelu xareb Sirii bi ci atum 252 BC. Gannaaw loolu, ba Constantine daan Licinius ci 324, séy boobu jeex na, ni ko séy Antiochus ak Bernice itam jeexee, ba Laodice, jëkkëram ju jëkk, diñe Antiochus ci 246 BC. Séy gi ci cér gu dëggal jàmm, te mi misaaloon jeexital ñaareelu xareb Sirii bi, ak reyug Antiochus, te gannaaw loolu reyug Bernice, doomam ak ñi ko bokkoon te jóge Misra, moo màndargaal tàmbalig ñetteelu xareb Sirii bi. Séy gi ci kóllère gi ci 313 jeexal na jamonoy fitna, ji njëkkaléyoon kërceenug Smyrna, te ubbi jamonoy déggante ak àndandoo, ji kërceenug Pergamos di tegal.

Seet gi njëkk ci njàlbéenug jaar-jaaru tarih bu Seleucid moo doon misaalug séy gu nekk ci jeexitalu nguuru Seleucid bi, ba Antiochus Bu Mag bi joxee doomam jigéen Cleopatra I ci Ptolemy V Epiphanes. Séy boobu am na ci Raphia ci atum 193 BC, waaye boole boobu yàggul, ni ko deme woon ci njëkk gi ci séy gu dundee ngir jàppale diggante buur bu bëj-gànnar ak buur bu bëj-saalum. Séy yi ngir kóllère, alfa ak omega, ci nguuru Seleucid bi, dañuy misaal séy gu ngir kóllère giñ seet ci gannaaw ci tarih bu yonent bi nekk ci Daniel fukki benn, ba Octavian joxee rakkam jigéen Octavia Minor ci Mark Antony ci atum 40 BC. Mark Antony ak Octavian nekkoon nañu ci xareb doole ngir moom suufu penku ak sowwu Room, mi tàmbalee ci atum 44 BC ak reyug Julius Caesar. Kóllèreg Brundisium sampu na ko ca séy ba ci atum 40 BC, te juróom-ñaari at gannaawam, ci atum 32 BC, Mark Antony fase na Octavia ci anam u yoon, te loolu jur na xareb Actium bi ci atum 31 BC, fa Mark Antony ak Cleopatra ñoom ñaar ñēwee ci seen mujja—te mooy Cleopatra bu mujj ga.

Jébbal séeni omega bu nguurug Seleucus indi na njëkk Cleopatra, moom mi mel ni mujj gi Cleopatra, te xeetu juddoom sos na lëkkalekaay bi jémé ci jébbal séeni alpha buy wax ci nguurug Room ci atum 40 BC. Ñetti séeni jébbal yooyu dañuy melal jébbal séeni buy ci Edict of Milan. Edict of Milan moo di màndarga tàmbaliw wër gu yoonu wax, muy téereb màndarga gu yoonu wax, te di màndarga soppi gu jóge ci kërceen gu jub ba ci kërceen gu jubadi; noonu mu ànd ak kumpag juróom-ñaareel bi nekk ci juróom-ñaari. Mu di màndarga jébbal séeni buy jeexal xare, ba

kerañ ge tasug jébbal séeni ga, noonu di màndarga tàmbaliw xare. Ci ñaari séen yi Room, tas gi moo yóbbu bokkug nguur gi. Atum 313 itam moo di màndarga ndaje Exeter camp meeting, fa yégleb yégleb bataaxalu Midnight Cry tàmbalee, te mu jëmé ci bunt bu tëj ci 22 October.

Dina gën na continuer a seet ci dëgg yii ci article bi ci topp.